

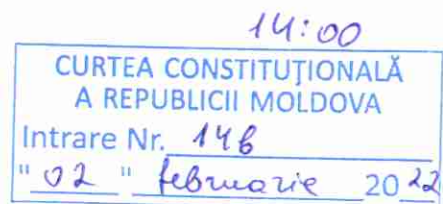
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

**pentru interpretarea articolului 9 alineat (2) în coroborare cu articolul 46
din Constituția Republicii Moldova**

I – AUTORII SESIZĂRII

Vlad BATRÎNCEA

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Corneliu FURCULIȚĂ

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Adela RĂILEANU

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Grigore NOVAC

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Petru BURDUJA

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect interpretarea prevederilor articolului 9 aliniat (2) în coroborare cu articolul 46 din Constituția Republicii Moldova, prin prisma chestiunii dacă:

Stabilirea și impunerea unor taxe și tarife de către autoritățile publice cu efect retroactiv, constituie încălcarea dreptului de proprietate.

III – EXPUNEREA CONSIDERENTELOR DE FAPT

La 28 ianuarie curent, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), a aproba proiectul nr.236 de Hotărîre cu privire la „prețurile reglementate pentru furnizarea gazelor naturale de către S.A. „Moldovagaz” pentru anul 2022”, prin care „Prețul gazelor naturale furnizate la punctele de ieșire din rețelele de distribuție de presiune joasă”, cu alte cuvinte, prețul pentru consumatorul casnic a fost stabilit – 14,06 lei (fără taxa pe valoare adăugată) pentru un metru cub de gaz. Asta în timp ce, potrivit hotărîrii abrogate, care a servit pentru calcularea tarifelor pînă la adoptarea hotărîrii 236, prețul stabilit a fost – 11.08 lei pentru un metru cub de gaz.

Astfel, în hotărîrea ANRE¹, a fost stabilită intrarea în vigoare a tarifelor² pentru consumatori, **din 1 ianuarie 2022**.

Potrivit notei informative a ANRE, aceasta, în corespundere cu punctul 2.1. din Dispoziția nr. 2 din 27 ianuarie 2022 a Comisiei pentru Situații excepționale a Republicii Moldova și în conformitate cu prevederile Metodologiei de calculare, aprobare și aplicare a prețurilor reglementate pentru furnizarea gazelor naturale, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE, nr. 355/2021 din 13 august 2021 (în continuare - Metodologia 355), ANRE a examinat solicitarea S.A. „Moldovagaz” cu privire la examinarea și aprobarea prețurilor reglementate la gazele naturale pentru anul 2022.

Factorul esențial, care a determinat necesitatea ajustării prețurilor reglementate de furnizare a gazelor naturale pentru anul 2022, constituie majorarea semnificativă a prețului mediu de achiziție a gazelor naturale în anul 2022 de la 430,15 dolari SUA/1000 m³ aplicat în tariful în vigoare, până la 620,10 dolari SUA/1000 m³, reieșind din cotațiile bursiere TTF la data de 18.01.2022.

Subliniem că, nota informativă³ nu conține elemente explicative relevante necesității instituirii efectului retroactiv pentru tarifele la gazul natural.

De altfel, atestăm că hotărîrea ANRE, expune prevederile Dispoziției nr. 2 din 27 ianuarie 2022 a **Comisiei pentru Situații excepționale a Republicii Moldova**⁴, care la fel, prevede aplicarea tarifelor nou-stabilite începînd cu 1 ianuarie 2022.

Prin urmare, în special pe parcursul lunii ianuarie, consumatorii casnici, și-au ajustat consumul gazelor naturale în corespundere cu tarifele anunțate de către furnizor, **estimînd capacitatea de plată și eventualele cheltuieli sumare în dependență de capacitatea reală de debitare și bugetele lunare ale fiecărui plătitor.**

În condițiile descrise, impunerea unor tarife în regim retroactiv vine să distorsioneze calculele reale ale consumatorilor, iar în mod firesc atrage majorarea cheltuielilor cu 37% pentru fiecare metru cub consumat.

Cu titlu de relevanță, potrivit unui raport al Băncii Mondiale⁵, 41 la sută din populația Republicii Moldova trăiește sub „pragul regional al sărăciei”.

Astfel, considerentele de fapt descrise conturează încălcarea dreptului de proprietate al cetățenilor Republicii Moldova, precum și a principiului general de drept *lex ad praetoriam non valet*.

IV – EXPUNEREA ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL SESIZĂRII

A priori, principala valoare a ordinii de drept constă în posibilitatea oferită fiecăruia de a-și conforma comportamentul regulilor dinainte stabilite.

Prin urmare, alin. (2) din art. 9 din Constituție stabilește anumite limite vizînd proprietatea și exercitarea acesteia. Astfel, legiuitorul a prevăzut că proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului. Prevederea constituțională menționată rezultă din principiul egalității cetățenilor (art. 16 din Constituție), conform căruia ocrotirea și respectarea persoanei sunt îndatoririle

¹ <https://www.anre.md/proiecte-supuse-aprobarii-3-28>

² <https://www.anre.md/proiecte-supuse-aprobarii-3-28>

³ <https://www.anre.md/proiecte-supuse-aprobarii-3-28>

⁴ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.2_27.01.2022.pdf

⁵ <https://documents1.worldbank.org/curated/en/715861467989513808/pdf/105722-WP-P151472-PUBLIC-ROMANIAN-Moldova-Poverty-Assessment-2016.pdf>

primordiale ale statului, care nu poate accepta ideea deosebirii între persoane pe motive de avere.

Totodată, textul în cauză exprimă și un alt principiu fundamental al unui stat de drept, și anume – interzicerea exploatării omului și interzicerea impunerii considerentelor economice, astfel încât să se creeze situații și condiții ce le-ar dezavantaja unele categorii de persoane și ar avantaja pe altele, pornind de la posibilitățile patrimoniale de care dispun și care le creează astfel de situații și posibilitățile diferite de realizare a drepturilor și libertăților fundamentale.

La rândul său, articolul 46 din Constituție garantează dreptul de proprietate privată și protecția acesteia. Prin conținutul său el exclude posibilitatea îngrădirii, prin utilizarea pârghiilor economice și sociale, a dreptului la proprietatea privată. Consacrându-l ca instituție juridică și ca unul din drepturile fundamentale ale persoanei, dispozițiile acestui articol obligă statul și ceilalți titulari ai puterii publice să respecte proprietatea și să se abțină de la orice acțiune ce ar aduce atingere acestui drept.

În Hotărârea nr.40/2001 Curtea Constituțională a menționat că lipsirea proprietarului, prin intermediul unei legi, de unul dintre atributele dreptului de proprietate certifică îngărderea dreptului său deplin de proprietate.

Cu referire la noțiunea de „bun”, subliniem că Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), a statuat cu valoare de principiu că noțiunea de „bunuri” din art.1 al Protocolului nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului are o semnificație autonomă și nu se limitează numai la proprietatea asupra unor bunuri corporale, astfel încât pot fi considerate parte a dreptului de proprietate și alte drepturi și interese materializate prin active.

Deosebit de important, în sensul Convenției, noțiunea de bunuri cuprinde bunuri mobile, bunuri imobile, alte drepturi reale, dar și speranța legitimă de a obține un avantaj patrimonial. Principiu constatat de Înalta Curte în Hotărârea nr.5/2006.

Curtea Europeană a stabilit că noțiunea de „proprietate” poate fi o „proprietate existentă”, sau active, inclusiv creanțe, cu privire la care solicitantul pretinde că are cel puțin o „speranță legitimă” de a obține satisfacerea efectivă a dreptului său.

Per a contrario, speranța recunoașterii unui drept de proprietate, care nu a fost posibil de exercitat în mod efectiv, nu poate fi considerată drept „proprietate” în sensul art.1 al Protocolului nr.1 (a se vedea Kopecky c. Slovaciei). Astfel, veniturile viitoare nu pot fi considerate „bunuri”, cu excepția cazului în care dreptul a fost deja câștigat și este sigur că va fi plătit (Koivusaari și alții c. Finlandei, nr. 20690/06, decizie din 23 februarie 2010).

În Hotărârea nr.8/2015, Înalta Curte a subliniat că, noțiunea de „speranță legitimă” urmează a fi raportată la un temei concret, cum ar fi o dispoziție legală sau o decizie judecătorească. Nu poate apărea nici o speranță atunci când există o dispută cu privire la interpretarea și aplicarea corectă a dreptului intern al unui stat (cauza Kopecky c Slovaciei).

Deosebit de important speței, noțiunea de salariu în accepțiunea CtEDO constituie un „bun”, iar drepturile de natură salarială intră în sfera dreptului de proprietate, reglementat de art.1 din Protocolul nr.1 la Convenție. Or, porivit celeiași baze legale, orice drept la prestații sociale se asimilează unui drept de proprietate.

În acest sens, prin normel indiferent de categoria lor, care instituie obligații contrare, fie suprasarcini asupra capacităților financiare ale cetățenilor se aduce ingerință în exercitarea dreptului de proprietate. Or, speranța legitimă rezultă din faptul că persoanele interesate se întemeiau în mod rezonabil și justificat pe un act juridic avînd o

bază juridică solidă.

Vom reitera faptul că, cu referire la unele taxe plătite în plus, CtEDO, nu a găsit niciun interes public care să justifice ingerința ((S.A. Dangeville împotriva Franței). Un alt exemplu relevant este că CtEDO, a observat că nici comportamentul reclamanților, nici activitatea procedurală inițiată nu puteau justifica taxele judiciare atât de ridicate încât să conducă la lipsa totală a despăgubirilor pentru expropriere. Prin urmare, reclamanții au fost obligați să suporte o sarcină excesivă [Perdigão împotriva Portugaliei (MC), pct. 78; în Musa Tarhan împotriva Turciei, pct. 86, în care reclamantul a fost obligat să suporte cheltuielile de judecată ale părții adverse în cadrul procedurii de expropriere, ceea ce a redus în mod substanțial valoarea compensației, s-a constatat, de asemenea, că sarcina suportată de reclamant a fost excesivă].

Anticipînd o potențială opinie a Înaltei Curți, vom sublinia faptul că limitele restrîngerii dreptului de proprietate. Subliniem că Înalta Curte în Hotărîrea nr.10/2006 a menționat că Curtea Europeană a remarcat de asemenea că noțiunea “interes general” este după necesitate amplă. Considerînd firesc că în procesul promovării politicii sociale și economice statelor le aparține dreptul de a stabili propria marjă de apreciere a “interesului general”, Curtea a subliniat că ea va respecta hotărîrea puterii legislative în problema aprecierii “interesului general”, cu excepția cazului în care hotărîrea respectivă este lipsită de temei rațional.

În Hotărîrea nr.19/2011, Curtea Constituțională a statuat cu titlu de principiu, faptul că marja de apreciere de care dispun statele presupune faptul că autoritățile naționale sunt mai în măsură să aprecieze unele situații și pot adopta acțiuni prin care s-ar limita drepturile garantate, dar respectând întotdeauna principiile legalității, proporționalității și legitimității scopului urmărit. În acest context, Curtea consideră că invocarea crizei economice sau a dificultăților financiare pentru restrîngerea drepturilor și libertăților fundamentale este inadmisibilă.

În Hotărîrea nr.38/1999, Înalta Curtea a statuat că statul trebuie să se conducă de interesul colectivității, care nu este unica bază a restricției impuse proprietarului, iar, pe de altă parte, limita admisibilă a unei restricții sociale trebuie să fie determinată de asigurarea existenței dreptului la proprietatea privată, prevăzut de art. 46 alin. (1) din Constituție. Astfel, dispozițiile alin. (1) garantează dreptul la proprietate, iar dispozițiile alin. (5) impun o obligație socială, formînd un tot întreg, indisolubil, care determină existența unui echilibru.

În concluzie, pornind de la faptul că la baza statului se află principiul legalității, care rezultă din prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, prin care se statuează că Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar temelia organizării și funcționării mecanismului instituțional de stat îl constituie principiul separării puterii de stat, fiind prevăzut expres în art.6 din Constituție. Pe această cale nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu au putere juridică.

În jurisprudența Sa, Curtea Constituțională a statuat că respectarea principiului legalității asigură concomitent respectarea celorlalte principii, deoarece legalitatea este condiția existenței și mijlocul realizării tuturor principiilor constituționale.

Prin urmare, în sensul corcumstanțelor de fapt descrise, impunerea de către autorități, prin adoptarea unor acte administrative contrare Legii Supreme, a unor taxe, disproportionale veniturilor cetățenilor, precum și instituirea acestor taxe cu efect retroactiv, compromite dreptul de proprietate al cetățenilor statuat în Constituție și în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Or, „schimbarea regulilor jocului în timpul jocului” a fost în permanență o „regulă” trufașă, în special din perspectiva

constituțională. Iar pe această cale, cetățeanul este lipsit de posibilitatea estimării consumului de resurse energetice, pe care este de fapt nevoit să le ajusteze nu la necesitățile reale, ci la posibilitățile financiare.

V – CADRUL CONSTITUȚIONAL

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

(1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Cadrul normativ internațional

- Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, și anume art. 1 referitor la proprietate;

- Declarația Universală a Drepturilor Omului, și anume art. 17 cu privire la dreptul de proprietate, art. 23 pct. 3 cu privire la dreptul la o retribuire echitabilă și la protecție socială și art. 25 pct. 1 privind dreptul la un nivel de trai decent;

- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, și anume art. 1 privind demnitatea umană, art. 17 alin. (1) privind dreptul de proprietate, art. 25 privind drepturile persoanelor în vârstă, art. 34 alin. (1) privind securitatea socială și asistența socială și art. 52 alin. (1) privind întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1, 7 ,9 și 46 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4,38,39 din Codul Jurisdicției Constituționale

Solicităm Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Interpretarea prevederilor articolului 9 aliniat (2) în coroborare cu articolul 46 din Constituția Republicii Moldova, în sensul aprecierii dacă:

Stabilirea de către autoritățile publice a unor taxe și tarife (disproporționate veniturilor) cu aplicarea acestora în regim retroactiv, constituie o ingerință asupra dreptului de proprietate?

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Vlad BATRÎNCEA

Corneliu FURCULIȚĂ

Adela RĂILEANU

Grigore NOVAC

Petru BURDUJA